

الف) بخوانیم

متن درس

هم‌چنین برادروار، باهم به رقابت پردازند ...

در این سطر ترویج روحیه‌ی تواضع هم‌گام با رقابت مطرح است یعنی رقابت کاری مثبت است؛ درحالی که ستیزه‌جویی، که نوع دیگر رقابت است، خصیصه‌ای منفی است. هم‌چنین به نقش‌پذیری فرد از گروه توجه شده است و این که بسیاری از رفتارهای افراد در گروه قابل اصلاح است.

صدای صلوات ...

ما مسلمانان به برکت بخشی صلوات در زندگی و کارها معتقد هستیم؛ به همین دلیل بسیاری از کارهای ما با صلوات شروع و ختم می‌گردد.

او به نشانه‌ی احترام ...

آموزش این نکته لازم است که وقتی صاحب پست و مقام و عنوانی می‌شویم، باید به دوستان و طرفداران خود احترام بگذاریم. یک ورزشکار به اعتبار ملی‌پوش بودن، نماینده‌ی یک ملت است و باید با رفتار پسندیده‌ی خود هم به ملتش و هم به طرفدارانش احترام بگذارد.

بار دیگر نام ایران ...

مدال‌های قهرمانان در صحنه‌ی رقابت‌های بین‌المللی شخصی محسوب نمی‌گردد؛ بلکه ارزش ملی و میهنی دارد و نام یک کشور را در دنیا زنده نگه می‌دارد. همکاران محترم می‌توانند به تفاوت بین پهلوان بودن و قهرمان بودن اشاره کنند. بعضی‌ها فقط ورزشکار خوبی هستند و از صفات انسانی بویی نبرده‌اند؛ ولی گروهی هم جسم قوی دارند و هم روح نیرومند و از صفات برجسته‌ی انسانی بهره‌مندند.

اطلاعات بیشتری در مورد مسابقه‌های المپیک

بیش از ۲۵۰۰ سال پیش، هر چهار سال یک بار مردم یونان در محلی به نام المپیا اجتماع می‌کردند تا در بازی‌های قهرمانی شرکت جویند یا به تماشای آن‌ها پردازند. این بازی‌ها در آغاز فقط شامل مسابقه‌های دو با مسافت کوتاه بود. نخستین بار، تنها یک مسابقه به نام «استاد» صورت گرفت و کلمه‌ی «استادیوم» (ورزشگاه) نیز از همین نام آمده است. به تدریج مسابقه‌های دیگری به میان آمد و علاوه بر مسابقه‌های دو، مسابقه‌های کشتی، مشت‌زنی، پرش، گرده‌پرانی، نیزه‌پرانی، ارابه‌رانی و

انواع دیگر ورزش‌ها معمول شد. گاهی بازی‌ها تا پنج روز طول می‌کشید. چیزی نگذشت که بازی‌های المپیک در سراسر خاک یونان به صورت جشن بزرگی درآمد. برای برگزاری این جشن، هرگونه جنگ و نزاعی که میان کشورها و شهرها وجود داشت، متوقف می‌شد و از سراسر خاک یونان مردم گردهم می‌آمدند و وقتی چنین قهرمانان ورزیده‌ای را می‌دیدند، به یونانی بودن خود می‌بالیدند.

بر سر هریک از برندگان مسابقه‌ها، تاجی از برگ‌های درخت زیتون می‌نهادند. از برندگان همچون قهرمان تجلیل می‌شد. اغلب مجسمه‌هایی در شهرهای خودشان به نام آن‌ها برپا می‌کردند و در اعیاد و مراسم ملی، قدر و منزلت خاصی برای آنان قایل بودند. بازی‌های المپیک بیش از ۱۵۰۰ سال پیش در یونان برچیده شد، ولی دوباره در سال ۱۸۹۶ به راه افتاد. نخستین دوره‌ی جدید مسابقه‌های المپیک در شهر آتن، در کشور یونان برگزار شد. از آن پس تاکنون، جز در مدت دو جنگ بزرگ جهانی، به رسم قدیم یونان، هر چهار سال یک بار مسابقه‌های المپیک برگزار می‌شود.

مسابقه‌های جدید المپیک بیش از دو هفته طول می‌کشد و شامل بسیاری از مسابقه‌های یونان باستان است. ورزش‌های آبی، دوچرخه‌سواری، شمشیربازی، اسب‌سواری، وزنه‌برداری و ژیمناستیک نیز به آن مسابقه‌ها افزوده شده است و گاه ورزش‌هایی از قبیل بسکتبال، چوگان آبی، فوتبال و هاکی نیز به آن‌ها اضافه می‌شود. زمانی یک بازی جزو بازی‌های جدید المپیک قرار می‌گیرد که دست کم در ۲۰ کشور جهان معمول شد.

مراسم گشایش مسابقه‌های المپیک بسیار هیجان‌انگیز است. قسمت‌های مهم آن رژه‌ی قهرمانان و ورود مشعل المپیک به میدان مسابقه است. در هنگام رژه، قهرمانان هر کشور با پرچم میهن خود از برابر جایگاه تماشاگران می‌گذرند. کشورها به ترتیب حروف الفبا رژه می‌روند؛ به جز دو کشور که یکی یونان و دیگری کشور میزبان است. قهرمانان یونان در پیشاپیش رژه‌روندگان و قهرمانان در رده‌ی آخر قرار می‌گیرند.

پس از پایان رژه، دنده‌ای که مشعل المپیک را در دست دارد، با صدای شیپور وارد میدان می‌شود و آتش مقدس را می‌افروزد. این آتش تا پایان مسابقه می‌سوزد.

همچنان که بازی‌های المپیک یونان باستان مردم شهرهای گوناگون آن سرزمین را به هم نزدیک می‌کرد، مسابقه‌های المپیک امروز نیز مردم جهان را به یک‌دیگر نزدیک می‌کند و آن‌ها را به هم می‌شناساند.

درک و دریافت

پاسخ‌ها:

۱. آزمایش نیروی جسم و روح، آموختن راه و رسم زندگی گروهی و همکاری با یک‌دیگر.
۲. دست خود را به گوشه‌ی تشک زد و بر لب‌ها و پیشانی خود گذاشت.
۳. پهلوان بودن، مهم‌تر از قهرمان شدن است. باید در کنار توانمندی جسمانی، روح متعالی داشت. با درس گرفتن از هر شکستی، می‌توان آماده‌ی یک پیروزی بزرگ شد.

واژه‌آموزی

- الف) درباره‌ی صفت و – میانجی در درس دوم توضیح داده شده است. به آن درس رجوع کنید.
- ب) وار در (علی‌وار) و (برادروار) پسوند شباهت است. علی‌وار یعنی مثل علی و برادروار یعنی مثل برادر.
- توجه: دیوار با وجود داشتن (وار)، این معنی را ندارد و اسم است.
- پ) پرداخت در جمله اول به معنای مشغول شدن است و در جمله دوم به معنای دادن پول است که توجه به معنای متفاوت یک فعل جلب می‌گردد.

نکته‌ها

۱. در این قسمت، هدف، آشنایی با واژه‌هایی است که دو یا چند شکل دارند. می‌توان مثال‌های دیگری را از دانش‌آموزان خواست مانند بادمجان ← بادنجان زغال ← ذغال شکل دیگر کلمه: تکمه ← دکمه قورباچه ← قورباغه یقه ← یخه
۲. اصطلاحات پیشنهادی عبارت‌اند از:
فوتبال: گل، آفساید، اوت، نیمه، پنالتی، کارت زرد و قرمز ...
کشاورزی: هرس، آیش، بذرپاشی، درو، وجین، شخم‌زدن
نجاری: رنده، میخ، چارچوب، لولا، تخته

گفت و شنود

- دانش‌آموزان می‌توانند ابتدا به طور انفرادی درباره‌ی سؤالات فکر کنند. نظر خود را ابتدا برای یک‌دیگر (افراد کناری خود) بیان دارند و سپس برای همه‌ی شاگردان بازگو کنند.

پاسخ‌های پیشنهادی:

۱. مهربان - آزاده - ایثارگر - جوان مردی - گذشت
۲. نشانه‌ی وحدت پنج قاره است. به همین سبب پنج رنگ دارد که نشانه‌ی نژادهای متفاوت است.
۳. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۴. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.

فعالیت‌های ویژه

شعر یک خط در میان

این شعر در قالب چهار پاره سروده شده است و گذشت سریع عمر و استفاده‌ی خوب از لحظات زندگی شادی یا غم را نشان می‌دهد. دکتر قیصر امین‌پور، شاعر این شعر زیبا، متولد سال ۱۳۳۸ در گتوند شوشتر است. تحصیلات مقدماتی را در دزفول ادامه داد و به دریافت درجه دکتری از دانشگاه تهران نایل آمد. امین‌پور در قالب‌های متنوع شعر، اعم از سنتی و نو، طبع آزموده است. اثر او نیز بسیار روان، صمیمانه، پرنکته و دلنشین است. از آثار او می‌توان به کتاب‌های در کوچ‌هی آفتاب، طوفان در برانتز، آینه‌ی ناگهان، ظهر روز دهم، تنفس صبح، بی‌بال پریدن و گزیده‌ی آثارش که به همت انتشارات مروارید چاپ شده است، اشاره کرد. دکتر قیصر امین‌پور در آبان ۱۳۸۶ به علت بیماری قلبی دار فانی را وداع گفت.

ب) بنویسیم

۲. مادر زن، سیاه‌رگ، بزرگ‌مرد (مرد بزرگ)، مهرماه
۳. براساس درس می‌نویسند قورباغه، یخه
۴. این تمرین از جمله مهم‌ترین مهارت تقویت املانویسی و نیز یادآوری حروف الفباست که تمرکز و دقت را در دانش‌آموز پرورش می‌دهد.
- پاسخ: اعلام - تشویق - حریف - حساس - صلوات - غفلت - مشعل - مقدمه - مهلت
۶. این قسمت به تقویت توانایی برگرداندن نظم و نثر منجر می‌گردد و دانش‌آموز می‌تواند پیام شعر را دریابد. در این بیت به اهمیت تلاش و مردود شمردن تنبلی و سستی اشاره شده است.
۸. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.

درس ششم:	عنوان درس: برفِ خجالت
	<p>۱. تقویت اعتماد به نفس.</p> <p>۲. آشنایی با خصوصیات افراد کم‌رو.</p> <p>۳. آشنایی با شیوه‌ی برخورد با این صفت منفی (تقویت توانایی‌های فردی).</p> <p>۴. آشنایی با نکات زبانی (اسم‌های غیرساده، مترادف‌ها، تفاوت زبان گفتار و نوشتار، ویرگول).</p> <p>۵. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس.</p>

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید و اژه‌ها
-	-	موضوع درس	-	<ul style="list-style-type: none"> - کسب مهارت در تبدیل گفتار به نوشتار - آشنایی با ویرگول 	<ul style="list-style-type: none"> اتاقشان - احوال‌پرسی - ارزن - آینه - برف خجالت - برنج پخته - پسرعمویش - در قابلمه - ظرف آب - عجله - عمه‌هایش - قایم کرد - قلی جان - قلی خجالتی - قیافه‌اش - گلوله‌ی برفی - لبخند - مطمئن - نوازش - همین موقع

فعالیت‌های کتاب بخوانیم	فعالیت‌های کتاب بنویسیم
<ul style="list-style-type: none"> واژه‌آموزی: اسم‌های غیرساده (گفت و گو)، مترادف‌ها. نکته: تفاوت زبان گفتار و نوشتار. می‌نویسیم: تنبل، می‌خوانیم تمبل. معرفی ویرگول. گفت و شنود: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی کم‌رویی فعالیت‌های ویژه نمایش: موضوع درس. 	<ul style="list-style-type: none"> - املا و رونویسی. - تکمیل جمله‌های ناتمام. - تشخیص محل قرارگرفتن ویرگول. - کلمه‌های هم‌معنی. - داستان‌نویسی. - نگارش خلاق.

الف) بخوانیم

متن درس

در این درس به یکی از اختلالات رفتاری با عنوان کم‌رویی اشاره شده که رفع آن از طریق مادر بزرگ خانواده صورت پذیرفته است. در واقع، استفاده از برف وسیله‌ای برای پرورش اعتماد به نفس در کودک است. اگر چنین شاگردانی دارید، بهتر است آنان را در کارهای جمعی شرکت و به آن‌ها مسئولیت دهید. سپس به همراه خانواده، برای برطرف کردن این اختلال بکوشید. نشانه‌های کم‌رویی را، که یکی از صفات ناپسند یک انسان در اجتماع است، در کلاس خود جست و جو کنید و اگر احیاناً میان شاگردان فرد کم‌رویی حضور داشت، با تلاش بی‌گیر و حتی در صورت لزوم مراجعه به مشاور، به رفع این نقیصه‌ی اخلاقی بپردازند. همکاران محترم در برخورد با چنین دانش‌آموزانی باید قبل از آزمون، حتماً به رفع نگرانی و دلشوره‌ی آنان کمک کنند. حتی می‌توانند آزمون‌های شفاهی گروهی ترتیب دهند که سخنگوی گروه فرد دیگری به جز دانش‌آموز مورد نظر باشد یا در طی سال تحصیلی، بارها بازی و نمایش در کلاس ترتیب بدهند و در هر مورد ابتدا نقش‌های جزئی و کوچک و سپس نقش‌های طولانی‌تر را به دانش‌آموز مورد نظر بدهند و راه‌های دیگری نیز به کارگیرند تا به منع عادت خجالت در کودکان بینجامد.

درک و دریافت

- ج ۱. به سبب کم‌رویی.
- ج ۲. پاسخ پیشنهادی: می‌توان او را بیشتر در بازی‌ها شرکت داد و در صورت اشتباه، او را مسخره نکرد. بهتر است مسئولیت بیشتری در بازی‌ها و کارها به او بدهیم و او را تشویق کنیم که در کارها اظهار نظر کند و ...
- ج ۳. چگونه مادر بزرگش می‌خواست در رفع کم‌رویی به او کمک کند.

واژه آموزشی

انواع اسم‌های غیر ساده

اسم‌های غیر ساده، غالباً از اجزای زیر ساخته می‌شوند:

۱. از دو یا چند اسم: دانش‌سرا، شترگاوپلنگ، مادرزن، پدرزن و مادرشوهر.
۲. از دو فعل بکش بکش، بده بستان، بیابرو.

۳. از بن ماضی فعلی به اضافه‌ی جزء یا اجزایی دیگر: پیشرفت، ساختمان، گفتار، کارکرد، درآمد، سررسید.

۴. از صفت و اسم: سپیدرود، چهارپا، سه‌تار، چهل‌ستون.

پاسخ‌ها:

(الف) رفت و آمد، دید و بازدید، جست‌وخیز، جست‌وجو

(ب) در این قسمت، باید به تناسب قید زمان با نوع نوشته توجه شود. بعضی از این قیدها مستقل نیستند و به وسیله‌ی به اسم بعد از خود ربط می‌یابند.

نکته‌ها

(الف) در این قسمت نیز به قاعده‌ی هم‌گونی یا تبدیل پرداخته‌ایم.

توضیح: واج ن اگر پیش از واج ب بیاید، م تلفظ می‌شود؛ هم‌چنین است واج ج که اگر پیش از ت بیاید، ش تلفظ می‌شود. این فرآیند، باعث تسهیل تلفظ می‌گردد؛ اما صورت املائی تغییر نمی‌کند: شنبه ← شمه، اجتماع ← اشتماع

(ب) توضیح در مورد ویرگول

آوردن ویرگول در جمله باعث می‌شود که آن را صحیح بخوانیم؛ اما زیاده‌روی در آوردن ویرگول در جمله، خواندن آن را مشکل می‌کند؛ بنابراین در کاربرد آن هم نباید افراط کرد.

گفت و شنود

(۱) پاسخ به عهده‌ی خود دانش‌آموز است؛ در این داستان تصویری، نشان می‌دهد دانش‌آموزی که اوایل از خجالت و کم‌رویی رنج می‌برد، پس از مدتی با پی‌گیری و تمرین و ... بر کم‌رویی خودش غلبه و آن را درمان می‌کند.

(۲) کم‌رویی مانع از حضور فرد در جمع می‌گردد. به‌طوری‌که توانایی بیان احساسات خود را ندارد و نمی‌تواند از حقوق خود دفاع کند و در صورت گستاخی، با عدم پذیرش از جانب بزرگسالان مواجه می‌گردد.

(۳) یعنی این که فرد به حرفی که می‌زند، عمل کند.

فعالیت‌های ویژه

در صورت اجرای موضوع درس به صورت نمایش نامه در کلاس، برقراری ارتباط اجتماعی و

پرورش استعداد‌های نهفته‌ی دانش‌آموزان صورت می‌گیرد و باعث ایجاد شادی و نشاط می‌شود این نمایش با گفتار همراه است و در آن، روند داستانی دنبال می‌شود.

ب) بنویسیم

۱. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۲. این تمرین نیز به نوعی به بیان احساسات دانش‌آموز منجر می‌گردد و باعث رشد خلاقیت وی می‌شود. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۳. پاسخ: داد و ستد، زد و خورد، نشست و برخاست که ساخت آن‌ها فعل + و + فعل است.
۴. متن به روحیه‌ی سپاس‌گزاری از نعمت‌های خداوند اشاره دارد و تشخیص محل مناسب ویرگول است.
۵. در این تمرین به تقویت مهارت ساخت کلمات غیرساده اشاره شده است. پاسخ‌ها عبارت‌اند از:

تند و تیز (ساخته شده از صفت + و + صفت)، راست و چپ، تب و لرز
۶. این تمرین به کاربرد کلمه‌های هم‌معنی اشاره دارد. پاسخ‌ها عبارت‌اند از (آشنایان)، (اقوام)، (خویشان)، (نزدیکان)، (بستگان)

۷. با این تمرین، دانش‌آموز درمی‌یابد که با پسوندهای گوناگون می‌توان کلمات جدیدی ساخت و این مورد، به افزایش آگاهی وی در این زمینه منجر می‌گردد. در مورد پسوندها به درس چهارم مراجعه کنند.

۸. متن این تمرین به نیایش با خدا و کمک خواستن از وی برای دوری از گناه و روی آوردن به اصول اخلاقی اختصاص دارد. علاوه بر تکمیل جمله‌ها، از دانش‌آموزان بخواهید در معنای این نیایش تأمل کنند.

۹. بیشتر اوقات، دانش‌آموزان به شناسنامه‌ی کتابی که مطالعه می‌کنند، توجه ندارند. این تمرین موجب جلب توجه آن‌ها به شناسنامه‌ی کتاب می‌گردد؛ خصوصاً این نکته که گروه سنی خود را در نظر بگیرند و با توجه به آن کتاب را تهیه کنند.

۱۰. این تمرین به نوعی تمرین نویسندگی است و به خلاقیت دانش‌آموز منجر می‌گردد. به‌طور کلی، یکی از راه‌های ایجاد خلاقیت در افراد، تشویق آن‌ها به تمرین نویسندگی است. در این زمینه، آن‌ها باید از حمایت‌ها و توجه معلم و دوستان برخوردار گردند.

۱۱. پاسخ :

بابا می‌گوید : «مگر تو هزارپا هستی که هر روز یک جفت کفش پاره می‌کنی؟ چه قدر توپ بازی می‌کنی!» به بابا می‌گوییم : «اگر من هزارپا بودم، باید برایم هزار جفت کفش می‌خریدی. آن وقت چه می‌کردی؟» بابا می‌خندد ؛ دلم برای او می‌سوزد. بابا نمی‌تواند برای من یک جفت کفش بخرد. کاش من ماهی بودم.

درس هفتم:

عنوان درس: اگر دیگران نبودند...

اهداف درسی

۱. اهمیت و ارزش قابل شدن برای وجود دیگران.
۲. تقویت مهارت برقراری ارتباط اجتماعی.
۳. پرورش روحیه تفکر.
۴. توجه به مزیت‌های زندگی گروهی.
۵. اهمیت توجه به دیگران.
۶. آشنایی با نکات زبانی (اسم‌های غیرساده، هم‌خانواده‌ها، کنایه).
۷. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس.

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
محمدجواد محبت	دو کاج		داستان‌گویی خلاق (گروهی)	-	بیندیشیم - قرار - آغوش - طوری - وبال - قطره - خداحافظی - انتظار - میزبان - صندلی - یک نفره - تعارف - اشاره‌ای - پرندگان - مهاجر - عکس دسته‌جمعی - قصه - ایثار - لغت‌نامه‌ها - مخصوصاً - شروع - هم‌راز - غار - ملاقات - خیال‌های محال - موربانه‌ها - اتفاقاً

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
<ul style="list-style-type: none"> - نگارش خلاق. - تقویت مهارت املا نویسی. - طبقه‌بندی. - تقویت تشخیص کلمات هم‌معنی. - تقویت تشخیص اجزای اسم‌های غیرساده. - تقویت جمله‌نویسی. 	<ul style="list-style-type: none"> واژه‌آموزی: - اسم‌های غیرساده با «دل». - هم‌خانواده‌ها. نکته‌ها: کنایه. گفت‌و شنود: تقویت مهارت تفکر خلاق. آشنایی با اهمیت وسایل ارتباط جمعی. فعالیت‌های ویژه: داستان‌سازی گروهی. داستان‌گویی خلاق.

الف) بخوانیم

متن درس

در این درس به اهمیت زندگی گروهی اشاره کرده‌ایم و این که از مرحله‌ی خودبینی فراتر برویم به مرحله‌ای برسیم که دیگران را ببینیم. در این درس، اهمیت وجود دیگران در زندگی انسان و این امر که فرد وقتی می‌تواند خود را بشناسد و خوب زندگی کند که دیگران را ببیند و آن‌ها را درک کند و به حقوق آن‌ها احترام بگذارد، مورد توجه قرار گرفته است.

شما همکار محترم می‌توانید با طرح سؤالاتی نظیر سؤالات آغازین درس، در دانش‌آموزان انگیزه ایجاد کنید؛ مثلاً: به مسایلی از قبیل به وجود آمدن مدرسه و آموختن علم و دانش و سایر عناصر موجود در تعلیم و تربیت اشاره کنید تا دانش‌آموزان به اهمیت گروه و زندگی گروهی پی‌ببرند و نتیجه‌گیری کنند.

درک و دریافت

۱. نمونه‌های گوناگونی در درس ذکر شده است که پاسخ آن‌ها به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۲. یعنی این که ما به دیگران توجه نمی‌کنیم و به حقوق آن‌ها احترام نمی‌گذاریم؛ در حالی که وجود آن‌ها در زندگی ما اهمیت زیادی دارد.
۳. موقعیت خود را خوب بشناسیم؛ به اهمیت وجود دیگران در زندگی خود پی‌ببریم و ببینیم که ما موجودی اجتماعی و نیازمند دیگران هستیم؛ پس باید به حقوق خود و آن‌ها احترام بگذاریم.

واژه‌آموزی

الف) این قسمت به ساخت اسم غیرساده و افزایش گنجینه‌ی لغات دانش‌آموز اشاره دارد و دانش‌آموز درمی‌یابد که با اضافه کردن یک کلمه (مانند دل) به کلمات دیگر، می‌توان کلمات زیادی ساخت. مانند:

دل نازک، دل سرد، سنگ‌دل، دل‌آزرده، دل‌گیر، هم‌دل

ب) توجه به کلمات هم‌خانواده علاوه بر این که به افزایش گنجینه‌ی لغات در دانش‌آموز منجر می‌گردد، به نحو مؤثری در بهبود املا و نگارش دانش‌آموزان تأثیر دارد. بنابراین، خوب است که دانش‌آموزان در هر درس لغت‌های جدید را پیدا کنند. (توجه شود که کلمه‌های هم‌خانواده فقط در

مورد واژه‌های عربی درست است و در واژه‌های فارسی، به شکل دیگری مطرح خواهد شد.)
پاسخ: مجموع، جمع، جامعه، جوامع، مجمع، مجامع، مجموعه، ... معلم، علوم، عالم، معلمان،
معلمین، ... علما، تعلم، تعلیم، متعلم، علوم و ...

نکته‌ها

در این قسمت کاربرد کنایه در جمله مطرح شده است.
می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید به صورت گروهی فکر کنند و کنایه‌های دیگری را نیز در
کلاس مطرح و در مورد معنی آن فکر کنند.
دم به تله ندادن، کنایه از گیر نیفتادن است.
از کاری شانه خالی کردن، کنایه از مسئولیت‌پذیر نبودن یا در رفتن از زیر کار است.

گفت و شنود

الف) پاسخ این قسمت به عهده‌ی دانش‌آموز است.
ب) تلویزیون: یک وسیله‌ی ارتباط جمعی است که هم موجب سرگرمی و شادی می‌شود و هم
منبع اطلاعات و اخبار از جاهای دور و وسیله‌ی انتقال فرهنگ‌هاست.
تلفن: یک وسیله‌ی ارتباطی مهم است که با استفاده از آن می‌توان بسیاری از کارها را آسان‌تر
انجام داد و از رفت و آمدهای غیرضروری جلوگیری کرد.
روزنامه: نامه‌ای است که اخبار و وقایع روزانه‌ی کشور و جهان را منتشر می‌کند. روزنامه
در زندگی ما نقش زیادی دارد و به راحتی کارها منجر می‌گردد. خود نیز یک وسیله‌ی اطلاع‌دهنده
است.

کتاب: در انتقال علوم، تاریخ و ... به ما کمک می‌کند و ما از ثمره‌ی علم و تجربیات دیگران
به راحتی استفاده می‌کنیم.

پ) این تمرین به اهمیت وجود دیگران در سلامت روانی افراد اشاره دارد و به تقویت مهارت
پیش‌بینی در دانش‌آموزان منجر می‌گردد. انسان‌ها در صورت بی‌خبری از هم نمی‌توانند نیازهای خود
را تأمین کنند، از حال یک‌دیگر بی‌خبر می‌مانند و این روحیه به افسردگی منجر می‌گردد.

فعالیت‌های ویژه

با استفاده از داستان‌سازی گروهی، می‌توان گام مؤثری در راه بهبود نگرش و نویسندگی

دانش‌آموزان برداشت و این کار نوعی یادگیری مشارکتی است که مهارت برقراری ارتباط را افزایش می‌دهد و موجب تقویت دقت و تفکر و عکس‌العمل به هنگام می‌گردد. البته معلمان و دانش‌آموزان باید به یاد داشته باشند که اگر دانش‌آموزی جمله‌ی خوبی به کار نبرد از او انتقاد نکنند و برای بهتر کردن جمله، به او یاری رسانند.

ب) بنویسیم

۱. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است. توجه داشته باشید که تنوع تمرین‌ها به خلاقیت دانش‌آموزان منجر می‌گردد.

۲. این تمرین موجب پرورش دقت و نیز بهبود املا‌ی دانش‌آموزان می‌گردد. پاسخ:

ع: جمع، تعاریف، عکس، دسته‌جمعی، شعر، عالم، معنا، عجیب.

ص: قصه، صدا، صندلی‌ها، مخصوصاً.

غ: آغوش، غم‌ها، لغت‌نامه‌ها، غریب، غار.

ظ: خداحافظی، انتظار.

۳. این تمرین نیز به توانایی در ساخت اسم‌های غیرساده و گسترش حوزه‌ی واژگان دانش‌آموز

منجر می‌گردد. پاسخ‌ها عبارت‌اند از: دلتنگ، میزبان، لغت‌نامه، هم‌آهنگ.

۴. در این قسمت، دانش‌آموز با طبقه‌بندی کلماتی که در یک گروه قرار دارند، به پرورش این

مهارت می‌پردازد. انتخاب نام برای گروه در اختیار خود دانش‌آموز است و باید گروه بزرگی که این کلمات به آن تعلق دارند، ذکر گردد.

بیابان، صحرا، کویر (گرم و خشک)

اشک، گریه، غم (ناراحتی، عزا)

گونیا، پرگار، نقاله، خط‌کش (وسایل اندازه‌گیری).

مدادتراش، مداد پاک‌کن (لوازم‌التحریر).

شور، شعف، شادمانی (شادی، عروسی).

قایق، ناوچه، کشتی، ناو (وسایل سفر دریایی، وسایل حمل و نقل دریایی).

این تمرین را می‌توان بدین طریق انجام داد: یک کلمه گفته و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود

کلماتی را که به ذهنشان می‌رسد و تداعی می‌گردد، با توجه به آن کلمه نام ببرند، این کار در حقیقت نوعی بارش مغزی و یکی از شیوه‌های پرورش خلاقیت دانش‌آموز است که موجب تداعی کلمات می‌شود.

۵. این تمرین نیز به بهبود املا و دقت در دانش آموز منجر می‌گردد. پاسخ‌ها عبارت‌اند از: بیرون، بلند، دوستی، گریه، دور، ورود.

۶. این تمرین به توانایی تشخیص کلمات هم‌معنی منجر می‌شود و باعث گسترش حوزه‌ی واژگان می‌گردد. دانش آموز باید با سه جفت آن جمله‌سازی کند. سپس هر جفت را در جملات خود به کار برد. پاسخ‌ها عبارت‌اند از:

آغوش، بغل

ایثار، گذشت

مونس، همدم

عجیب، باورنکردنی

عالم، دنیا

هدف، مقصود

۷. این تمرین نیز موجب پرورش مهارت پیش‌بینی و خلاقیت می‌گردد و پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.

۸. کنایه‌ی موجود در درس، «دست شکسته وبال گردن» و «دم به تله ندادن» است.

۹. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.

آشتی

تو وقتی قهر کردی
دل من را شکستی
تو الآن چند روز است.
که با من قهر هستی
پریشب در خیالم
صدایت را شنیدم
همین دیشب دوباره
تو را در خواب دیدم
برای دیدن تو
دل من تنگ تنگ است
بدون تو دل من
کلاغی زرد رنگ است
بیا تا با نگاهی
به روی هم بخندیم
در دل هایمان را
به روی غم ببندیم
در آب آشتی ها
دل خود را بشوییم
سلامی ساده از نو
به هم دیگر بگوییم

ناصر کشاورز

۱. آشنایی با ارزش قانون و اهمیت احترام گذاشتن به آن.
۲. بی بردن به اهمیت وجود قانون.
۳. آشنایی با عواقب بی توجهی به قانون در جامعه.
۴. آشنایی با نهاد جامعه و نیاز به قانون.
۵. آشنایی با نقش قانون در تأمین آرامش زندگی افراد.
۶. آشنایی با نکات زبانی (ترکیب‌های وصفی، تشخیص جایگاه تشدید، معرفی بند یا پاراگراف).
۷. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس.

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
-	-	اجرای نمایش قانون‌شکنی	-	تشخیص جایگاه تشدید، معرفی بند یا پاراگراف	هم‌سن - عجیب و غریب - قانون - بعضی - مربوط - سروکله‌اش - لجم گرفته - صبح - ساعت - توبوس - بلیت - راننده‌ی - چراغ قرمز - سرسره‌بازی - نوبت - انجام - مشغول - ایجاد - حفظ عدالت - لازم - باعث - هرج و مرج - بی نظمی - متوجه - به محض - جمع - عصبانی - قرار گذاشتن - احترام قائم

فعالیت‌های کتاب بخوانیم	فعالیت‌های کتاب بنویسیم
واژه‌آموزی: ترکیب‌های وصفی نکته‌ها: تشخیص جایگاه تشدید، معرفی بند یا پاراگراف. گفت و شنود: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی قانون فعالیت‌های ویژه: داستان‌گویی خلاق، اجرای نمایش با دو مفهوم قانون‌شکنی و حفظ قانون	- املا نویسی. - تشخیص صفت مناسب. - جدول. - ساختن اسم غیرساده. - تهیه‌ی متن مناسب املا. - نگارش خلاق. - مرتب‌کردنی‌ها. - معرفی یک بازی محلی و قوانین آن.

الف) بخوانیم

متن درس

در این درس، به اهمیت قانون در حفظ آرامش جامعه اشاره شده و آغازی بر این تفکر است که اگر قانون نبود، چه اتفاقی می افتاد و عواقب آن چه بود. همکاران محترم می توانند در مورد مفاهیم مستتر در این درس، در کلاس بحث کنند و دانش آموزان را به مرحله ای برسانند که خود، به اهمیت و ارزش قانون بی ببرند و به توجه و اجرای دقیق آن ترغیب شوند.

یادم می آید بچه که بودم ...

فرهنگ اندیشیدن در ابتدای کودکی را ترویج می کند و باید این روحیه در دانش آموز ایجاد شود که در مورد چیزهایی که نمی داند، بیندیشد و اگر به راه حل مناسب نرسید، از دیگران سؤال کند.

از صبح که چشمم را ...

اشاره به این نکته که زندگی سراسر قاعده و برنامه است و رعایت آن ها به نفع مجری آن است. این بایدها و نبایدها قراردادی است و مردم هر جامعه خود، آن را وضع می کنند. به همین دلیل، قوانین حاکم بر یک کشور، با کشور دیگر و حتی یک شهر یا شهر دیگر و یک خانواده با خانواده ی دیگر تفاوت دارد. رفتار یک شهروند کانادایی در عروسی، عزا و... با یک شهروند ایرانی بسیار متفاوت است.

هرجا که آدم ها وجود داشته باشند، ...

انسان زندگی گروهی دارد و لازمه ی ادامه ی زندگی گروهی این است که هرکس به وظیفه ی خود به خوبی عمل کند و در حیطه ی قانون، به حقوق دیگران احترام بگذارد تا عدالت و نظم در جامعه برقرار شود.

بعضی بزرگ ترها، خودشان قانونی را که درست کرده اند، ...

همکاران محترم می توانند به عواقب اسف بار قانون شکنی، که برای خود فرد خاطی ایجاد می شود، اشاره کنند و در قالب بحث گروهی، نتایج زیان بار آن را یادآور شوند.

حالا من بزرگ شده ام ولی ...

آموزش حفظ قول و قرار در حکم یک ارزش در این سطور مطرح است و تا جایی که امکان دارد، باید برای ایجاد و حفظ روحیه ی عمل به وعده در کودکان، تلاش کنیم.

در این درس، به اهمیت قانون و قانون پذیری اشاره شده است هر جامعه برای جلوگیری از

هرج و مرج و بی‌نظمی به قانون نیاز دارد. شما همکار گرامی می‌توانید قبل از شروع درس، از دانش‌آموزان بخواهید به‌طور گروهی، قانون‌هایی را که در مدرسه یا در راه مدرسه با آن روبه‌رو هستند، بنویسند و در مورد اهمیت وجود یا زیان‌های نبود آن‌ها در گروه با هم بحث کنند سپس نتیجه‌ی آن را در کلاس مطرح کنند. از آن‌ها بخواهید وظیفه‌ی خود را در برابر قوانین بنویسند و برای کلاس خود نیز قوانینی وضع کنند؛ چون افراد یک گروه، به قوانینی که وضع می‌کنند، بهتر عمل می‌کنند. به علاوه، در ایجاد این قوانین اتفاق نظر دارند و آن‌ها را برای پیشرفت کار خود مفید می‌دانند و به همین سبب، به آن احترام می‌گذارند. این امر موجب بالا رفتن عزت‌نفس در دانش‌آموز می‌گردد و یکی از نیازهای آنان، یعنی نیاز به قابلیت و احترام را برآورده می‌سازد.

درک و دریافت

۱. پاسخ برای جلوگیری از هرج و مرج و ایجاد و حفظ عدالت و نظم.
۲. پاسخ چون به قانون پای‌بند و برای آن ارزش و احترام قایل است.
۳. پاسخ بله، با کمک هم در مدرسه و کلاس و در بازی و هر جا که در کنار هم جمع می‌شوند و هدف مشترکی دارند، می‌توانند برای خود قانون وضع و به آن عمل کنند؛ چون مورد توافق همه‌ی آن‌هاست.

واژه‌آموزی

- در این قسمت به ساخت ترکیبات وصفی اشاره می‌شود:
- صفات ذکر شده صفات بیانی ساده هستند. صفات بیانی، صفتی است که چگونگی و خصوصیات اسم را مانند رنگ، قد، جنس، شکل، وضع، حجم، اندازه و جز آن می‌رساند؛ مانند: قلم (قرمز، بزرگ، فلزی، درشت، زیبا).
- اقسام صفت بیانی: ۱. صفت ساده؛ ۲. صفت فاعلی؛ ۳. صفت مفعولی؛ ۴. صفت نسبی؛ ۵. صفت لیاقت.

نکته‌ها

- الف) در این قسمت به تشخیص جایگاه مناسب تشدید اشاره شده است.
- پاسخ‌ها: خطّ راست، حدّ مجاز، ردّ پا، محلّ خدمت.
- ب) آشنایی با مفهوم بند یا پاراگراف.
- می‌توان این تمرین را در درس‌های دیگر و در کتاب‌های داستان انجام داد.

گفت و شنود

۱. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۲. بحث آزاد.
۳. باید از قانون‌شکنی جلوگیری کنیم. هرکس، هر اندازه که می‌تواند، باید از قانون‌شکنی جلوگیری کند و در درجه‌ی اول، خودش قانون‌شکنی نکند.

فعالیت‌های ویژه

در این قسمت به ایجاد نگرش مثبت در جهت حفظ قانون و جلوگیری از قانون‌شکنی اشاره شده است. استفاده از نمایش الگوی مناسبی در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد که در ایجاد نگرش بسیار مهم است و باعث ایجاد روحیه‌ی شاد و پر نشاط و همکاری در بین دانش‌آموزان می‌گردد.

ب) بنویسیم

۱. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۲. نمونه : شب

تاریک
مهتابی
۳. پاسخ‌ها عبارت‌اند از :
الف) احترام، (ب) به، (پ) قانون، (ت) لازم، (ث) است که رمز آن می‌شود : «احترام به قانون لازم است.» کلمات مناسب در محل نقطه‌چین قرار می‌گیرد؛ سپس همان کلمه در جای خالی مقابل نوشته می‌شود. رمز جدول با خواندن از بالا به پایین در ستون سمت چپ معلوم می‌گردد.
۴. در این تمرین، به تقویت مهارت تشخیص صفت مناسب اشاره می‌شود. پاسخ‌ها عبارت‌اند از اسب نجیب، درخت تناور، باغ بزرگ، باغ پرشکوفه، درخت پرشکوفه، دریای آبی، دریای بی‌کران، دریای طوفانی.
۵. پاسخ جدول به ترتیب عبارت است از :
قم، قرن، قریه، قبایل، قوانین، قدرتمند، قرارداد.
۶. در این تمرین، به تقویت مهارت ساخت کلمات غیرساده اشاره شده است. پاسخ‌های پیشنهادی عبارت‌اند از : خلاف قانون، بازیافتن، قابل خوردن، پیش‌آمد، خلاف کردن، پیش‌فروش، پس‌انداز، بازمانده، قابل قبول.

۷. این تمرین موجب بهبود املا می‌شود و اعتماد به نفس دانش‌آموز را بالا می‌برد. پاسخ به عهده‌ی دانش‌آموز است.

۸. پاسخ پیشنهادی:

بچه‌ها و معلمان در ساعت مقرر به مدرسه نمی‌آمدند. درس داده نمی‌شد. ارزش‌یابی در کار نبود. هیچ‌کس به وظیفه‌ی خود عمل نمی‌کرد و هیچ‌چیز در سر جای خود نبود. هیچ‌کاری در وقت معین انجام نمی‌شد؛ چون نظم نبود و هرج و مرج پیش می‌آمد، کارها خوب پیش نمی‌رفت و هیچ‌کس به هدف خود نمی‌رسید و ...

(توجه: ممکن است هر دانش‌آموز مطالبی را قید کند پاسخ‌ها نباید کلیشه‌ای باشند.)

۹. در جهان ما، در همه‌جا و همه‌چیز قانون وجود دارد. گل‌ها و گیاهان قانون دارند. انسان هم به قانون نیاز دارد. حتی درنده‌ترین حیوانات هم قانون دارند؛ قانون نگهبان آرامش جامعه است.

عنوان درس: شاید این قطره‌ی آب	درس نهم:
	اهداف درس ۱. آشنایی با اهمیت آب در زندگی. ۲. پرورش قوه‌ی تخیل. ۳. توجه به اهمیت صرفه‌جویی در مصرف آب. ۴. تقویت توانایی جان‌دار پنداری. ۵. آشنایی با نکات زبانی (پسونند ناک، ترکیب‌سازی با واژه‌ی دست، فعل گذشته). ۶. توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های زبانی درس

شاعر	شعر	نمایش	بازی	نکته	کلید واژه‌ها
محمدتقی بهار (ملک الشعرا)	رنج و گنج	-	-	فعل گذشته	تصمیم - اولین - نوه‌های - خواب - وضو - غنچه - حیاط - صف - عده‌زیادی - دست‌شویی‌ها - منتظر - مغازه‌ها - مرتب - دقیقه - حوض - سطل - قابلمه - صورتشان - مأموران - عجله - این‌طرف - قطع - عصر - گریه‌ی بچه‌ای - محله - غصه‌اش - آن‌وقت - سرانجام - چکمه - چکید - صرفه‌جویی - قهر

فعالیت‌های کتاب بنویسیم	فعالیت‌های کتاب بخوانیم
- تمرین املائی. - پسوند ناک. - جمله‌نویسی. - بندنویسی. - مخالف. - هم‌معنی. - کلمات مرتبط به هم. - تمرین خلاقیتی. - حلّ جدول.	واژه‌آموزی: با پسوند «ناک» ترکیب‌سازی با دست. نکته‌ها: آموزش زمان ماضی فعل (ساده - استمراری - نقلی). گفت‌و شنود: بحث و گفت‌وگو درباره‌ی صرفه‌جویی و اسراف فعالیت ویژه: قهرمان‌سازی (نگارش خلاق).

الف) بخوانیم

متن درس

در این درس، به طرز غیرمستقیمی به ارزش وجودی آب اشاره شده است و این که زندگی ما بستگی زیادی به وجود این ماده‌ی حیاتی دارد. به طور کلی یکی از ضروریات زندگی کودکان، آموزش استفاده‌ی صحیح از تمام انرژی‌های اطراف آن‌هاست. همکاران گرامی می‌توانند از همین درس استفاده کنند و به اهمیت و نحوه‌ی صحیح استفاده از سایر نعمت‌های خداوند بپردازند. در نتیجه‌ی این آموزش، علاوه بر این که از حیف و میل نعمت‌ها جلوگیری می‌گردد، زمینه‌ی بهره‌وری بیشتر از امکانات هم فراهم می‌آید. خصوصاً در مورد چگونگی مصرف نان، هوای پاک و ... صحبت کرد. در این درس، به زمان آغاز فعالیت در بعضی مشاغل اشاره شده است و باید به سبب زحمات‌های زیاد صاحبان این مشاغل، برای آن‌ها احترام ویژه‌ای قایل شد.

معلم می‌تواند قبل از شروع درس، از دانش‌آموزان بخواهد در گروه‌های خود در مورد اهمیت آب یا نبود احتمالی آن صحبت کنند و اهمیت آب و راه‌های صرفه‌جویی آن را بنویسند و سپس اعضای هر گروه نتایج مطالب مورد بحث خود را روی تخته نصب و درباره‌ی آن‌ها بحث کنند تا این نگرش در آنان ایجاد شود که آب را بیهوده هدر ندهند.

درک و دریافت

۱. چون مردم در مصرف آب اسراف می‌کردند و صرفه‌جویی نمی‌کردند، آب قهر کرد و در لوله پنهان شد.
۲. چون زندگی همه‌ی موجودات (گیاهان، جانوران و انسان‌ها) به آب بستگی دارد و بدون آن نمی‌توانند به حیات خود ادامه دهند.
۳. احساس ناراحتی.

واژه آموزشی

الف) در این تمرین، به تقویت توانایی ساختن اسم غیرساده اشاره شده است.

پسوندها:

پسوندها، همان‌طور که از اسم آن‌ها پیداست، پس از کلمه می‌آیند و عبارت‌اند از: پسوندهای اسم‌ساز، پسوندهای قیدساز و پسوندهای صفت‌ساز را نام برد: